

TARİHİ ÇEVRE VE YAPILARA MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

UZAY YERGÜN
Dr.Öğr.Üyesi

KORUMADA UYGULAMA DERİNLİĞİ

KONSERVASYON (Conservation)

Korunması gerekli objelerin / taşınır kültür varlıklarının
(resim, heykel, mozaik vb.)
nesiller boyu özelliklerini kaybetmeyecek şekilde
muhafaza edilmesi için
uygulanan tüm müdahaleler

Arkeolojik alanlardaki buluntuların
bir onarım ya da tamamlama işlemine girililmeksizin
olduğu gibi korunması ve muhafaza edilmesine yönelik eylemler

KORUMADA UYGULAMA DERİNLİĞİ

BASİT MÜDAHALE İLE KORUMA (Preservation)

Korunması gerekli kültür varlıklarına
hiçbir müdahalede bulunmadan,
sadece onlara zarar veren etkenleri ortadan kaldırılması

RESTORASYON (Restoration)

Yapının özgünlüğünü bilimsel ve teknik olarak
korumak ve onarmak için yapılan müdahalelerin
tümünü kapsayan bir eylemdir

Restorasyon uygulamalarına geçmeden önce

yapılacak çeşitli araştırma ve belgeleme çalışmaları ile
(tarih, estetik, teknik yönden inceleme, rölöve ve restitüsyon projelerinin
hazırlanması ve bozulmaların saptanması)
yapı ayrıntılı olarak tanınmalıdır

RÖLÖVE

Bir yapının ya da çevrenin yerinde yapılan ölçümlere dayanarak
bütün boyutlarının (plan, kesit görünüş ve detaylar)
ölçekli çizimler yardımı ile anlatımıdır

ANALİTİK RÖLÖVE

Yapıda tespit edilen bozulma ve hasarların,
mimari anlatım teknikleri ile
plan, kesit, görünüş ve detay rölovlerine işlenmesidir

RESTITÜSYON (Restitution)

Var olmayan ya da ancak bir bölümü var olan
ya da süreç içinde değişime maruz kalmış
kültür varlıklarının
belgelere ve eldeki kanıtlara dayanarak
özgün biçimine kavuşturulması işi için hazırlanan projelerdir

RESTORASYON TEKNİKLERİ

SAĞLAMLAŞTIRMA (Consolidation)

TEMİZLEME (Cleaning)

BÜTÜNLEME (Reintegration)

AYIKLAMA (Liberation)

YENİDEN YAPIM (Reconstruction)

SAĞLIKLAŞTIRMA (Rehabilitation)

YENİ İŞLEVE UYARLAMA (Renovation)

AYNEN TAKLİT (Replication)

ARKEOLOJİK RESTORASYON (In-Situ / Anastylis)

TAŞIMA (Moving)

Anıtın hasar durumuna göre müdahale kapsamı ve tekniği değişmektedir

SAĞLAMLAŞTIRMA BÜNYESEL KUVVETLENDİRME (CONSOLIDATION / KONSOLİDASYON)

Yapının ömrünü uzatmak için öncelikle başvurulacak bir müdahale yöntemidir

- a. yapı malzemesi sağlamlaştırma
- b. zemin sağlamlaştırma
- c. taşıyıcı sistem sağlamlaştırma

Anadolu'nun MÖ 7000'e kadar giden yerleşik tarihi içinde yapılar yörenin olanaklarına ve geleneklerine bağlı olarak kerpiç, taş, tuğla, ağaç gibi doğal kökenli malzemelerle yapılmışlardır

Taş Malzeme Sağlamlaştırma

Taş malzemelerde taşın yapısal özelliklerine bağlı olarak tozlaşma, parçalanma, pul pul dökülme, yapraklanma, plaklar halinde ayrılma ve erimeler şeklinde yüzeysel ve bünyesel bozulmalar söz konusu olabilir

yüzeyde süngerli bozulma

yüzeyde parçalanma

yüzeyde plakalar halinde ayrılma

Taş Malzeme Sağlamlaştırma

Yüzeysel bozulmalarda sağlamlaştırmanın amacı söz konusu nedenlerde ötürü mekanik gücü zayıflamış olan taşta ilave dayanıklılık kazandırmaktır

Sağlamlaştırıcı malzeme taşın derinliğine nüfuz ederek sağlıklı alt tabaka ile bozulmuş ve/veya yenilenmiş üst tabakanın birleşme ve kaynaşmasını sağlar

Kimyasal malzemeler taşta püskürtülerek, fırça ile sürülerek veya vakumla uygulanmaktadır

Sağlamlaştırıcılar koruma kimyası ile uğraşan uzmanlar tarafından seçilmelidir

Taş Malzeme Sağlamlaştırma

Taşın bünyesel özellikleri, don gibi hava olayları ve dıştan gelen fiziksel darbeler taş malzemede parça kopmalarına neden olabilir

Parça Kayıplarına Müdahale Yöntemleri

A. Taşın Kopan Parçasının Kullanılması

B. Benzer Taş Malzeme Kullanılması

C. Plastik Restorasyon

C.1. Yapay Harç ile Tamamlama

C.2. Yapay Malzeme ile Yeniden Oluşturma

Mevcut Taş Malzemede Yüzeysel Koruma

Su, nem, ısı farkı, hava kirliliği, tuz ve asit solüsyonlarının taş bünyesine derinliğine sızması sonucu ortaya çıkan bozulmalar taş yüzeyine sürülecek olan kimyasal koruyucu bir tabaka ile engellenebilir

TEMİZLEME (CLEANING)

Korunması gerekli kültür varlıklarına ait yapı elemanı ve malzemelerinin çeşitli yöntemlerle temizlenerek bakım ve/veya onarımlarının yapılması işlemidir

YAPI MAZLEMESİ TEMİZLİĞİ

Kirli Hava Koşulları
Mikrobiyolojik Kirlenme
(liken -yosun)
Zararlı Bitkiler
Tuz ve Çeşitli Paslar

MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

- A. Mekanik Temizlik
 - A.1. Atomize Su Püskürtme
 - A.2. Kum Püskürtme
 - A.3. Lazer
- B. Kimyasal Temizlik
 - B.1. Kimyasal Emici Killer ile Paketleme
 - B.2. Solvent Kağıt Hamuru ile Paketleme
 - B.3. Biyolojik Zararlı Eliminasyonu

**BÜTÜNLEME
(REINTEGRATION / REİTEGRASYON)**

Bir bölümü hasar görmüş ya da yok olmuş
yapı veya yapı öğelerinin
ilk tasarımdaki bütünlüğüne kavuşturacak biçimde
geleneksel yada çağdaş malzeme kullanarak
tamamlanması

"Bütünün yeniden elde edilmesi için
özgün kısımların tamamlanması"

Yapı Bütünleme

ALAHAN - AKSARAY

Büyük bölümü yok olmuş yapının
bütünlemesi (reintegration)
gerçek yapısal verilere ve belgelere dayandığında
kabul edilebilir

Varsayım, düş gücü ve analogilerden kaçınılmalıdır.

**AYIKLAMA
(LIBERATION / LIBERASYON)**

Anıtların ve kentsel sitlerin
genel etkisini bozan
tarihi ve estetik değer taşımayan
eklerden arındırılması eylemidir

"özgünlüğü bozan eklerden (muhdes) ayıklama"

**YENİDEN YAPIM
(RECONSTRUCTION / REKONSTRÜKSİYON)**

Tümüyle yıkılmış, yok olmuş
ya da
çok harap durumda olan bir anıtın
elde bulunan belgelere dayanarak
yeniden yapılması

"ancak özel durumlarda kabul edilen bir uygulamadır"

WARSAW - POLONYA

Tarihin izlerini ve kültürel değerleri tümüyle ortadan kaldırmaya yönelik
savaşlar nedeniyle yok olan tarihi kent dokuları
halkın hafızasında yer eden
tarihi çevre bütünlüğü ve kültürel kimliğin yaşatılması
ve görsel devamlılığının sağlanması gibi kaygılar sebebiyle
yeniden inşa (reconstruction) edilmektedir

SAĞLIKLAŞTIRMA
(REHABILITATION / REHABİLİTASYON)

Geleneksel kent dokularını meydan getiren yapıların
muhdes elemanlardan
(tel, klima, tabela, saçak, pencere, kat ilaveleri vb)
arındırılması,
cephe temizliği ve basit onarımlarına
yönelik uygulamaları içeren müdahalelerdir

"Tarihi yapıların
konfor koşullarının yükseltilmesi
için yapılan uygulamalar"

YENİLEME - YENİDEN KULLANIM
YENİ İŞLEVE UYARLAMA
(RENOVATION / RENOVASYON)

Zamanla değişen yaşam biçimi
ve ona bağlı istekler nedeniyle tarihi yapıların,
ilk yapılış amacından (özgün işlevi)
farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanması

AYNEN TAKLİT
(REPLICA / REPLİKA)

Bir anıtın kendisi örnek alınarak
ya da mevcut belgelerinden
(rölöve, fotoğraf vb)
yararlanılarak
başka bir yerde kopyasının yapılması

Koruma ilkeleri açısından bir anlam taşımasa da
bir olayı, bir düşünceyi anlatma, bir geleneği yaşatma
açısından korumaya yönelik değerlendirilebilir.

ARKEOLOJİK RESTORASYON

Arkeolojik alanlarda koruma
daha çok doğanın ve insanların
zararlı etkilerine karşı yapılmaktadır

MÜZEYE TAŞIMA
IN SITU

IN-SITU

Kültür varlığının
taşınmadan
bulunduğu yerde korunması

Özellikle arkeolojik ören yerlerinde
yapılan kazılarda ortaya çıkan buluntuların,
kültür varlıklarının yerinde korunması

ARKEOLOJİK RESTORASYON

Arkeolojik alanlarda koruma
daha çok doğanın ve insanların
zararlı etkilerine karşı yapılmaktadır

MÜZEYE TAŞIMA
IN SITU
KONSERVASYON / CONSERVATION

Arkeolojik alanlardaki buluntuların
bir onarım ya da tamamlama işlemine girilmesiz
olduğu gibi korunması ve muhafaza edilmesine yönelik eylemler

ARKEOLOJİK RESTORASYON

Arkeolojik alanlarda koruma
daha çok doğanın ve insanların
zararlı etkilerine karşı yapılmaktadır

MÜZEYE TAŞIMA
IN SITU
KONSERVASYON / CONSERVATION
SAĞLAMLAŞTIRMA / CONSOLIDATION
ÇATI ALTINA ALMA
ANASTİLOZ / ANASTYLOSİS

ANASTİLOZ / ANASTYLOSİS

Bir anıta ait
kazı sonucu ortaya çıkarılan
dağınık mimari parçaları
bir araya getirerek
onu yeniden bütünlüğe kavuşturma işlemi

İdeal koşul
anıta ait çok sayıda parçanın mevcut olması
ve parçaların yapı içindeki yerlerinin
saptanabilmiş olması

Bütünlemede ek kullanılması gerekiyorsa
az ve ayırt edilebilir olması gereklidir

**TAŞIMA
(MOVING)**

Zorunlu nedenlerden ötürü
"anıt"
bulunduğu yerde korunamayabilir,
bu durumda uygun bir konuma taşınarak
orada yeniden kurulması gerekebilir

"anıtı parçalarına ayırarak
başka bir yerde yeniden kurmak"

**TAŞIMA
(MOVING)****VENEDİK TÜZÜĞÜ**

MADDE 7- Bir anıt tanıklık ettiği tarihin ve içinde bulunduğu
ortamın ayrılmaz bir parçasıdır.

Anıtın tümünün ya da bir parçasının başka bir yere
taşınmasına, anıtın korunması bunu gerektirdiği ya da çok
önemli ulusal ya da uluslararası çıkarların bulunduğu haller
dışında izin verilmemelidir.

MADDE 8- Anıtın tamamlayıcı parçaları olan
heykel, resim ya da süsleme unsurları,
ancak bunları korumanın başka çaresi yoksa
yerlerinden kaldırılabilir.